

Už dnes patrí medzinárodný festival Forfest v moravskom Kroměříži k tým najlepším festivalom súčasnej hudby a umenia v republike. Špecializuje sa na tvorbu s duchovným étosom už 24 rokov a jeho reputácia právom preniká do ostatnej Európy. Koná sa pravidelne posledný týždeň júna (20. júna - 4. júla 2013). Jeden koncert s experimentálnou **Hodonínskou filharmóniou** so 4 premiérami odznel už 1. júna, posledná akcia Forfestu – výstava – spoluzakladateľa Forfestu, maliara a hudobníka pána Václava Vaculoviča sa bude konať 1. augusta pod názvom „Zrání“, predstavujú veľké formáty inšpirované Sukovým významným dielom. Dramaturgom a riaditeľkou festivalu je huslistka, skladateľka a emeritná profesorka konzervatória v Kroměříži, pani Zdenka Vaculovičová, ktorá tento rok pripravila opäť prekvapujúce a kvalitou príťažlivé koncerty sólového, komorného a ensembleového charakteru. Komorná tvorba prevažovala. Idea duchovného étosu sa nesie celým festivalom a väčšina diel hudobných a výtvarných ju vedome hľadá a naplňa novými riešeniami. Sme svedkami veľkých dojmov a nechýbali ani tzv. experimentálne diela.

Ako prvú menujem skladbu „Jánove pašie“ rusko-tatárskej skladateľky, **Sofie Gubajduliny**, bývalej najnadanejšej študentky Šostakoviča, ktorá je u nás známa najmä komornou hudbou pre 7 violončiel, klavírnym koncertom a skladbami s nástrojom bajan. Jej doposiaľ neznáma skladba, z rokov 1970, skomponovaná na elektronickom nástroji, skonštruovanom ruským technikom Mycinom, bola pre odborníkov i obecnstvo prekvapením, ak ju porovnáme s rozsiahlym 2 hodinovým dielom, „Jánove pašie“, ktoré odzneli v prvý a druhý deň festivalu, vrchol Forfestu. Mycinov nástroj sú dve sklenené dosky so sínusoidou. Nové zvukové štruktúry sonoristickej povahy s novými rytmickými útvarmi, miestami ukončenými dlhými jednotlivými tónmi v hodnotách cca duplex longa, odzneli v jednej časti preparovanými ženskými hlasmi vo funkcii náznaku viac vrstveného smiechu. Autorský koncert moravského skladateľa **Pavla Slezáka**, predstavil druhé experimentálne dielo, štvorčasťovú **7. symfóniu v podtitule „Quadrofónia“**, vytvorenú čiste elektronickou cestou. Zaujala hneď pozornosť prvou časťou „Tristan“, v ktorej sa naše vnímanie sústredilo aj na rozpoznávanie klasických nástrojov (organa, klavíra, bicích, sláčikov, atď.) v elektronickom „šate“. V pomalých tempách sme oceňovali štvrtónové ukončenia motívov, častí, ako plynulé krátke glisandá. Druhá časť quasi poézia grotesky, s pravidelným rytmom 4/4, bola vtipne riešená. Obyčajne sme zvyknutí na posluš rýchlých celotónových alebo poltónových glisánd (u Ravela, Prokofjeva, atď.), ale len zriedkavo na skladby s štvrtónmi, výjímú „Fantázie“ zo začiatku 20. storočia českého Aloisa Hábu. Obe diela boli prijaté so záujmom.

Autorský koncert **S. Gubajduliny**, ktorá žije už dlhšie v Nemecku, pripravil ďalšie prekvapenie, inštrumentálno-vokálne dramatické dielo „**Jánove pašie**“, **I. a II. diel**. Dielo ohromilo mimoriadnou silou presvedčivosti, exprese a emócií, najmä v druhom dieli. Ako inšpiráciu si zvolila sakrálny text, časť príprav na ukrižovanie J. Krista, jeho skon a udalosti po jeho skone. K jedinečnému zážitku pašíí prispeli dynamicky a rytmicky vybičované symfonické nástroje, včete bicích, na začiatku a vo vrchole skladby, kde jasne vymodelovala najdramatickejšie okamihy liturgického textu, dokázala v pravý čas vypovedať a ukončiť dlhý dramatický aristotelovský oblúk, jeho pád do úplného zúženía a zániku symfonického zvuku (včete basového hlasu, prednášajúceho posledné slová Krista na kríži). Rovnakým zážitkom boli syté, okrúhle nádherné hlasy - bas (Kristus) a barytónový tenor (Evanjelista). Hudba nepotláčala text, spievaný v ruskom jazyku. Gubajdulina, žiačka sovietskeho maestra a šéfa Zväzu sovietskych skladateľov, sa nikdy nedožila od neho uvedenia svojej skladby na koncertoch v Rusku. Jánove pašie zneli v tom najvlastnejšom sakrálnom priestore, v gotickom chráme Sv. Mórica, ktorý umocňoval zážitok.

Druhým veľkým dielom festivalu bol autorský koncert s cyklom moravského skladateľa **Petra Zemka „24 prelúdií a fúg“** pre sólo klavír (Old Testament). Považujem ich za jeden z najväčších vkladov duchovnej tvorby do súčasnej českej inštrumentálnej hudby. Cyklus skladieb je syntetizujúci a pritom originálny, núti nás premýšľať, porovnávať s predošlými opusmi prelúdií a fúg, nielen počúvať. Skladateľ ho komponoval dlhý čas 17 rokov, pôsobí ako celok hlbokou meditatívnosťou, novým mélosom a „objektivitou“, akousi antiromantičnosťou. Zemkova zvuková prostota a súčasne disciplinovaná komplexnosť udivuje od prvého prelúdia a fúgy (Na počátku stvoril Bůh nebe a zemi). Cez homofónnu fúgu II. a prelúdium V. , prelúdium VI. s prevažujúcou akordikou vedie proces ďalej cez ďalšie prelúdiá a fúgy, kde strácame hranice dvojíc a vnímame, ho ako jednoliaty celok (asi po 8 prelúdiu a fúge), neprerušovaného prúdu a meditácie. Jednotlivé skladby začíname vnímať ako nekonečné variácie. Tematická a topologická rozmanitosť nasmeruje posluch aj na zvuk a farbu, časovo-rytmickú usporiadanosť prerušuje niekedy dynamický quasi „statický“ priebeh, atď., čo zvyšuje meditatívnu, nie naratívnu, hodnotu diela. Jednotlivé skladby majú programové názvy. Harmonicky tonálne sa mieša s atonálnymi náznakmi.

Z nespočetných opusov diel vyberáme niekoľko profilujúcich koncertov, dvoj portrétov a samostatných skladieb, ktoré zaujali nezvyklým riešením horizontálnych a rytmických tvarov. Dvoj portrét **Nicolasa Zourabishviliho a Massimiliana Messieriho**. Takou bola náročná 19 - minútová skladba „**Sekhmet**“ a taktiž „**Sfumato**“ od francúza s gruzínskym pôvodom, **Nicolasa Zourabishviliho**, obe pre violončelo a klavír, v podaní taliana Nicolasa Baroniho a Eleny Letňanovej zo Slovenska, dielo bohaté emotívne a tektonicky riešené a podobne strhujúce dielo „**Zadig**“ s **24 Capricciami** pre hypercello a elektroniku od **Massimiliana Messieriho** z republiky San Marino. Aj celok dvoch skladieb „**Echi di voce umana**“ pre sólo klavír od **Messieriho** (v interpretácii E. Letňanovej) boli skvele prijaté už v San Marine na premiére. Vyznačovali sa fragilnou emocionalitou a nezvyčajnou invenčnou razanciou. Elektronika, vo vysoko emotívne pôsobiacom cykle „Zadig“, kontrastovala s jedinečným výkonom violončelistu Nicola Baroniho z Talianska, vďaka nemu jednotlivé časti Zadigu zneli invenčne ako mnohofarebné skladby.

Hudobne prítiažlivý „**Vox**“ od neznámeho slovinského skladateľa **Uroša Rojku**, prinášal problém novej kompatibility dvoch zdanlivo nezlúčiteľných nástrojov, basklarinetu a akordeónu, ktorý majstrovsky zvládlo duo Arteid Praga (Axman –Lukeš). Bola to výborná skladba, zvukove a tektonicky.

Autorský koncert (sláčikové kvarteta) Angličana **Davidu Matthews**a, začal úvodnou smútočnou, veľmi výraznou skladbou, na konci s katarzným účinkom „Adagio“. Pán Matthews bol od mladosti inšpirovaný Beethovenovými, Bartókovými a Tippetovými sláčikovými kvartetami, stali sa jeho najvlavnejším prostriedkom vyjadrovania. **Prvé kvarteto** zo 70 rokov minulého storočia, malo jasne rozlíšené všetky štyri časti, ako to býva v klasickom kvartete. Disponovalo rozsiahlym finále, so zmenami temp a rozvíjania tém z predošlých častí (trvalo 30 minút) a vytvorilo vážnu a pravú kontinuálnu sláčikovú zvukovosť, vďaka tematicko-harmonickému procesu s „zabudnutou tonalitou“. Nie každý je náchylný komponovať minimalisticky, atonálne, seriálne. Tieto skladateľské metódy sú už v hypertrofickom štádiu vývoja a vyčerpávajú v tomto storočí. **Druhé a posledné kvarteto**, z roku 2000, nieslo tému z prírody, s dokonalou atmosférou austrálskeho lesa. V sláčikovej podobe sa objavovali niekedy náznakovite zapísané a pretransformované hlasy jednotlivých vtákov, vrana, kukučka. Je komponované modernejším hudobným jazykom a formou, skomprimovanou do jedného plynulého kompaktného celku 13 minút. Aj rovnováha a sémantický význam každého sláčikového nástroja v procese spracovania tém prispeli k nevšednému hudobnému zážitku.

Autorský koncert z cyklického diela slovenského skladateľa, klaviristu a matematika, **Mira Bázlika**, „**24 prelúdií**“ pre sólo klavír, priniesol veľmi poetické, bohato náladové, rozsahom dve až štvorminútové skladby s poetickými programovými názvami. Dielo prinieslo bohatstvo nálad a rozmanitú štylizáciu klavírnej faktúry. písanej zrelým autorom. Od básnicko-poetických, príjemných nálad, zamyslenia, pokoja, pohody (Prelúdium „Krásavica“), k pochmúrnejšej nálade. Hneď prvé prelúdium „Promenáda“,

začína slávnostnou, akordickou hudbou s vynaliezavým riešením konvergujúcich línií klastrov oboch rúk do stredu klaviatúry. Druhé „Pohreb vtáčika“, jemnou klavírnou kresbou, pôsobiacou empatiou s udalosťou. Každé prelúdium odráža autorovu hlbokú znalosť problémov klavírných prelúdií (Brahms, Chopin, Debussy). Sám je veľmi dobrým klaviristom (nahral 24 prelúdií a fúg od J. S. Bacha a hral ich raz spamäti!), ale aj Mozarta, Beethovena, Brahmsa. Použitie kombinácií rozšírenej tonálnej a disonantnejšej harmónie je v poslednejších číslach cyklu, napr. „Osamelý rytier“, „Don Quichot“, „Rozdúchané pahreby“, posledné bolo pútavé virtuóznym spracovaním akordických rozkladov, laufov, ale M. Bázlikovi ide vždy o harmóniu, aj kombinuje dodekafóniu s rozšírenou tonálnou harmóniou, kombináciu racionálneho s citovým. Autor nezaprie v skladbách romantickú citovosť. Cyklus interpretoval s nadhľadom a subtilným tónom Daniel Buranovský, SK.

Petr Eben, v autorskom koncerte z kompozície pre organ a recitátora s **Komenského** pravdivým, kritickým a pranierujúcom textom „**Labyrint sveta a raj srdce**“, hodného maliarskeho talentu Hieronyma Boscha, pri líčení panoptika ľudských typov, vytvoril hudbu k textu. radiac ich obe v juxtapozícii. Text exulanta a učiteľa národov, bol natoľko mravne prehovárajúci do duše, že hudbu som vnímala druhotne, keďže nadväzovala na zmysel čítaného textu o duchovnom človeku a jeho cnostiach. Postupne sa priebeh skladby začal odpútať od ideálu a organovej harmónie, a nadobúdala čoraz viac disonantnejší charakter. Vyjadrujúc dej rozprávania o zmyselnom živote, chybách a ľudských hlúpostiach, Eben vytvoril v najvypätejšom bode diela „disonantnú hudbu bláznovstva“, vyjadrenú náročnou hrou organistu Karla Hinera a registráciou. Koncert si vypočulo početné publikum v olomouckej katedrále.

Autorský koncert z kompletného predvedenia zo **7 klavírných sonát** bez ôsmej, stratenej, od českého skladateľa **Luboša Fischera**, bol záslužný dramaturgický čin. Od prvej sonáty, po poslednú, písanej s tvorivým nadšením a lyrizmom, sme oceňovali jeho vklad to tejto často komponovanej formy modernej českej hudobnej literatúry. Zaujali nás tokátovite riešené rýchle, často posledné, časti sonát. Mysticky začínala Sonáta č. 4 s citáciou hlavnej témy zo začiatku 9. Sonáty Alexandra Skrijabina. Posledné sonáty prekypujú energiou, odrážala sa v skvelej interpretácii dvoch sólistov Martyiny Mergentálovej a Luboše Fischera,

K nenáročnej, kompozične quasi prostej, ale nádhernej hudbe klavírnej skladbičky s plynulou harmóniou následných tercií, vo forme quasi rozloženého akordu s algoritmom tercií, podopretých kolísavým quasi basovým „h“ a „b“, patrí „**Piano song**“ (2009) moravského autora **Petra Grahama** a „**Sonata Natalis**“ pre sólo husle v podaní 13 ročnej nadanej huslistky. V závere tohto posledného koncertu znela pomerne dlhá, súvisle tichá, sotva počuteľná skladba, „**Pianissimo**“ pre violu a live elektroniku od nemeckého autora **Jacoba Uilmanna**, skladba sonoristickej a atonálnej kvality, akési moderné nokturno, „nokturissimo“. Tým sa ukončil celý festivalový týždeň. Nie víťazne, jasajúco, dynamicky burácajúc, ale v modernej meditácii.

K povznášajúcim zážitkom z hudby prispeli aj magnificentné priestory na Arcibiskupskom zámku. V predsáli Moravskej obrazárne na zámku s van Dykovým obrazom anglického kráľa Charlesa I. s manželkou a Tizianovým veľdielom (pod názvom Súťaž Marsyasa s Apolónom), odznel koncert neznámej **írskej a škótskej komornej hudby** 20. a 21. storočia. Bol dramaturgicky prffťažlivý, i keď na ňom odzneli diela rôznej štýlovej a kompozičnej úrovne. Výkon farebne a emocionálne stvárňujúceho gitaristu Matthew McAllistera z Veľkej Británie, znesie najvyššie kritériá. Bol očarujúci, spolu s nadanou flautistkou, krajankou Aisling Agnew. Zaradili do programu duové a sólove skladby Američana **Alana Thomasa** s bulharskými rytmami, španiela a Kubánca (**Sebastien Vachez, Nickos Harizanos**), žien skladateliek z Malty a Čiech (**Veronique Vella, Ivana Loudová**) a **Jindricha Felda**. Ich recitál vytvoril intímnu atmosféru. Výkon gitaristu zniesol najvyššie kritériá, súhra s flautistkou niesla pečať istoty. Veľmi zaujal **David Flynn** „**Music For the Departed**“, z 2012, upravená z pôvodnej orchestrálnej skladby, a skladba pre duo **Davida Fennessyho** „**Continuity Error**“, s charakteristickým, fragmentárnym a prerušovaným prúdom hudby. Ekologický étos

(miznutie čistej prírody) niesla skladba pre gitaru **Petra Maxwella Daviesa „Farewell to Stromness“**, 1980, romantické aranžmá pre gitaru.

Festival Forfest sa vyprofiloval po 24 ročníkoch trvania ako festival s dielami duchovnej esencie, často bez sakrálneho textu alebo titulu. Takým bolo **Sixtovo Trio**, muzikantsky výborné a hudobne čisté inštrumentálne, a muzikantsky vŕcné trio **„Mimus magicus“** pre soprán, klarinet a klavír **Jana Nováka**, vábivá skladba **Ilju Zeljenku Symetria** pre sólové husle.

Skladbu **„Dream“** od **Johna Cagea** pre sólový inštrument akordeón, zaradujem do skladieb s „profánnym“ zameraním. Táto najjednoduchšia skladba s niekoľkými tónmi, skomponovaná aditívnym spôsobom, ilustrovala Cageovo hudobné myslenie z ranného obdobia v San Francisku, keď sa vyrovnával s odkazom Charlesa Ivesa, z ktorého vyšiel aj Henry Cowell a Lou Harrison.

K skladbám tohto zamerania radím aj skladby **„Winter Collections“** a **„Dalok“** („Piesne“ pre soprán a klavír maďarského autora zo staršej generácie, **Gyorgyho Orbána**), dobre komponované, s tradičnou harmóniou. Prvá, pre sólo klavír, znela vyložené hedonisticky skoro post impresionistická kompozícia, s pôvodným vynálezom harmónie Erica Satieho na začiatku, neskôr až s jazzovo apartnou harmóniou, kolísala medzi povznášajúcou náladou, miestami romanticky, kaviarensky, v citlivom podaní Ferenc Janosa Szabóa. Charakteristické skladby **„Dalok“**, toho istého autora, pôsobili sviežo, žartovne, ako je iná struna ľudského života.

Po prvý raz sme počuli kompozície málo známych skladateľov z Fínska (**Lotta Wennakoski**), Švédska (**Hakon Berge**), Kórey (**Hyunkiuma Linn**), Japonska (**Yoshihiro Abiko, Sadao Bekku**), zo Škótska a Írska (**Chris Stout, Greg Caffrey, Edward McGuire, David Fennessy, Peter Maxwell Davies, David Flynn**), z Malty (**Veronique Vella**).

K výpočtu koncertov (počtom 18), z toho boli 3 tzv. posluchové, patrí zmienka o uvedených 163 skladbách. Patrili k nim cykly, suity (**Ivana Loudová**, CZ), sonáty (**Luboša Fischera** CZ, **Andrey Constantini** z Talianska), fantázie, ensemblové skladby (**Jána Nováka** CZ, **Jozefa Sixtu** a **Luboša Bernátha** zo Slovenska, **Richarda Muczynského** z Poľska), symfonické diela (S. Gubajduliny, P. Slezáka) a kratšie inštrumentálne a vokálno-inštrumentálne skladby, bohaté zastúpené moravskými a českými skladateľmi (**František Emmert, Klement Slavický, Petr Pokorný, Ivana Loudová, Petr Eben**-organ a recitácia z Komenského filozofického diela „Labyrint sveta a raje“, **Peter Graham (Jaroslav Šťastný), Zdenka Vaculovičová, Petr Vaculovič, Jozef Adamík, Karel Šimandl, Martin Smolka, Jirí Lukeš, Jindřich Feld, Jaroslav Ištvan, Jan Hajič, Jaroslav Tůma** - organové improvizácie).

Tohto roku dominovali komorné koncerty, ensemblové zoskupenie, inštrumentálne duá, klavírne recitály a inštrumentálno-elektronické zoskupenia. Festival privítal nových medzinárodných skladateľov, ale aj významných etablovaných skladateľov v histórii novej hudby 20. storočia: z Nemecka (**Matthias Drude, Jakob Ullmann, Eva Maria Houben**), z Francúzska (**Olivier Messiaen, Nicolas Zourabichvili, Jeanne Demessieux**), Talianska (**Luciano Berio, Massimiliano Messieri, Andrea Constantini**), USA (**John Cage, Alan Thomas**), Poľska (**Robert Muczynski**), zo Slovenska (zosnulý **Ilja Zeljenka, Miro Bázlik**, zosnulý **Jozef Sixta, Juraj Hatrík, Ľuboš Bernáth**), Maďarska (**Bela Bartók, Gyorgy Orbán**), Estónska (**Arvo Pärt**), z Anglicka (**David Mathews**).

Tvorba domácich autorov prevažovala. Z Moravy pochádza veľké kultúrne a hudobné dedičstvo. Morava bola rodiskom Gustáva Mahlera, Leoša Janáčka, Pavla Vejvanovského. Už v 17. storočí mala kapela Vejvanovského až 34 hudobníkov!, viac než Monteverdiho kapela (max.18) a v neskoršom období slávny Mannheimský orchester. Kroměříž slúžila v minulosti ako letné sídlo biskupov z Olomouca. Pri hodnotení 163 hudobných skladieb z obdobia v rozpätí posledných 20-30 rokov, musíme brať do úvahy aj diela staršie, ako bola známa, virtuózna a pôsobivá klavírna **Toccata** (1946) českého skladateľa **Klementa Slavického**, v podaní autorky tohto článku, Eleny Letňanovej SK, (kvôli objektívnosti seba nehodnotí), hudobne výrazný **„Mimus magicus“**

moravského **Jana Nováka**, v podaní Ensemblu z Budapešti, „**Rumunské tance**“ **B. Bartóka** a „**Dream**“ od **J. Cagea**.

Zmienka o oddaných interpretoch Forfestu by si zaslúžila väčší priestor. Obecenstvo ich odmenilo zaslúženým potleskom - **Zdenka Vaculovičová** - v husľovom recitály, duo **Štěpán Filípek- husle a Ondrej Olos** - klavír SK, **Jaroslav Tůma** - organové improvizácie na obrazy Petra Štěpána, **Elena Letňanová** - klavír SK, **Nao Higano** – spev Japonsko a **Zuzana Biščáková** - klavír v Petrovi Grahamovi, **Hana Ryšavá** - organ, ktorá predstavila premiéry štyroch duchovných skladieb žien - skladateliek respozóriá **Jeanne Demessieux** FR, Mše pre soprán a organ Zdenky Vaculovičovej, chorálnu predohru na adventnú pieseň E. M. Houben, **Martin Adámek**-klarinet, **Ondrej Štochl** - viola, mladušká **Tereza Horáková** v sólovej husľovej „Sonáte Natalis“ a **Jan Trojan** - live electronic v Ullmannovom „Pianissime“.

Budúci Forfest 2014, ktorý záslužne promuje a podnecuje nové diela s étosom, bude vstupovať do 25. výročia svojej existencie Dúfame v možnosť pozvania aspoň troch ensemblov či sláčikových orchestrov, ako to bolo v minulosti. Dúfame v intenzívnejší grant z Ministerstva Kultúry a iných venu Českej republiky.